

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

Однією з найактуальніших в Україні постає проблема інтеграції у Європейський Союз як один із заходів поліпшення економічного клімату держави. Актуальність цієї проблеми обумовлена сукупністю зовнішніх і внутрішніх чинників.

До зовнішніх належать чинники загальноєвропейського розвитку. Україна, як і будь-яка інша держава Європи, не може відокремлюватися від європейського господарства. Це дає можливість цілеспрямованого використання резервів максимізації виробничого потенціалу і прибутку кожної країни внаслідок реалізації додаткових можливостей сучасної динамічної системи розподілу праці, що є перевагою інтеграційних процесів.

Внутрішніми є чинники економічного розвитку України. Головною причиною кризового стану вітчизняної економіки є відсутність раціональної структури виробництва та якісної продукції. Раціональна структура виробництва може працювати в умовах раціональної структури економіки.

Під раціональною структурою економіки можна розуміти таку систему виробництва та його обслуговування (грошово-фінансового, кадрового, науково-технічного, інформаційного тощо), при якій сформовано необхідну кооперацію для виготовлення кінцевої продукції в такій кількості і такій якості, що вона має адекватний попит на ринку збуту, а виробництво здатне удосконалюватись і розвиватись [1, с.57].

Як свідчить досвід розвинених країн, цілеспрямоване формування раціональної структури економіки та ефективне використання досягнень науково-технічного прогресу можливі не тільки в умовах регулювання державою соціально зорієнтованих ринкових відносин, а й з використанням переваг світової системи раціонального розподілу праці.

Звідси виходить необхідність адекватного глибині кризового становища підвищення масштабів і ступеня державного регулювання. На перехідному етапі ринкових перетворень економіки державне регулювання містило в собі застосування монетарної концепції, яка працювала (і продовжує працювати) проти власного виробництва. Наслідками застосування цієї концепції є припинення кредитування товаровиробника, зростан-

ня масштабів тіньової економіки, відтік капіталу за кордон. Грошові емісії, які здійснював уряд з метою підтримки вітчизняного виробництва, через неконтрольовану діяльність комерційних банків перетворювалися на неадекватне зростання інфляції. Так, інфляція оптових цін у 1992 р. складала 3828%, у 1993 році рівень інфляції підвищився в 2,52 рази (9667%) [2,с.10]. Починаючи з 1994 р., уряд вів політику зниження обсягів емісії, що вплинуло на зниження рівня інфляції, але не призвело до значного зростання валового внутрішнього продукту (ВВП). Протягом 1994 - 1996 рр. рівень інфляції знизився з 555% до 2,0%, тобто в 277,5 рази. Але обсяги реального ВВП продовжують знижуватись, хоча темпи спаду зменшились. У 1994 р. реальний ВВП знизився порівняно з попереднім, 1993 р., на 23,0%, а у третьому кварталі 1996 р. порівняно з попереднім, другим кварталом того ж року, реальний ВВП знизився на 10,0% [2, с.10].

Цифри ці свідчать про те, що інтеграція вітчизняної економіки у Європейський Союз відбувається в умовах незахищеності з боку держави свого ринкового простору.

Підтвердженням цьому також є динаміка досить високої частки експортної квоти у ВВП, що дозволяє зробити висновок про відкритість економіки України. Так, в 1992 р. розмір цього показника склав 49,3%, в 1993 р. - збільшився до 84,8%, в 1994 та 1995 рр. відбувалося зниження до 51,8% та 34,8% відповідно, а в другому кварталі 1996 р. частка експортної квоти збільшилась до 55,8% [2,с.10].

У найбільш розвинених країнах світу існує система захисту власного товаровиробника. Наведемо її на прикладі сільського господарства.

Умовно систему захисту можна поділити на дві складові:

- зовнішній захист на кордоні - експортно-імпортне мито;
- державний захист, який складається з компенсаційних зборів, акцизів, податків, неподаткових обмежень, квот, адміністративного регулювання, державної монополії на оптову торгівлю тощо; субсидій та інших заходів протекціонізму власному виробникові.

Наприклад, існують такі засоби захисту сільськогосподарського ринку Фінляндії, які наведено у табл.І [1,с.59].

Аналіз даних табл.І дозволяє зробити висновок про високі внутрішні збори в країні, що робить нерентабельним завезення з інших країн тієї сільськогосподарської продукції, яку вона спроможна виробляти сама.

В Європейському Союзі передбачено 8 типів субсидій фермерам, які існують, незважаючи на сприятливі природні умови та високу технічну оснащеність. Рівень такого зовнішньоторгівельного захисту становить майже 60% [1,с.59], що не дає реальних можливостей для іноземних експортерів проникати на цей ринок.

Отже, для поліпшення економіки України, відродження виробництва однією з головних умов є захист її ринку та виробника. Їх виконання буде сприяти посиленню інтеграційних процесів, розвитку зовнішньоекономічних відносин.

Табл. 1

Захист сільськогосподарського ринку Фінляндії

Товар	Мито на кордоні, %	Фактичний ступінь внутрішнього захисту, % в перерахунку до імпоротної вартості	Рівень субсидії виробництву, %	Рівень самозабезпеченості, %
Пшениця	11,2	352	62	177
Ячмінь	11,2	236	62	100
Овес, кукурудза	11,2	-	-	-
Тростинний цукор	11,2	307	-	95
Яловичина	11,2	341	54	109
Свинина	11,2	270	8	-
Масло вершкове	11,2	566	67	-
Молоко	11,2	144	54	122

В основних нормативних актах, які регламентують зовнішньоекономічну діяльність в Україні, визначено принципи, види, суб'єкти діяльності; принципи організації митної справи; дію системи валютного регулювання і контролю [3,4,5,6,7,8,9]. Низкою нормативних актів регламентовано характерні особливості здійснення зовнішньо-економічної діяльності [6,7,12]. Все це свідчить про активну нормотворчу роботу. Але, з другого боку, ряд законів має досить велику кількість змін і доповнень [7,9].

Зовнішньоекономічна політика України на сучасному етапі полягає, в основному, в поліпшенні процесів здійснення торговельних операцій. За даними Міністерства статистики, загальний обсяг зовнішньої торгівлі

товарами у 1995 р. склав 22,9 млрд.дол., в тому числі експорт 11,6 млрд.дол., імпорт - 11,3 млрд.дол. При цьому розміри експорту зростали у 1995 р. більш швидкими темпами порівняно з імпортом [14,с.27].

Причиною цього є лібералізація зовнішньої торгівлі. Якщо у 1993 році широкий асортимент товарів квотувався і ліцензувався, то вже у 1994 році квоти на ряд товарів були скасовані, а експортні податки знижені.

Якщо проаналізувати сучасну структуру українського експорту, то вона не відповідає експорту промислово розвинених країн, а в імпорті велику частку (61,6%) займає сировина, насамперед, нафта і газ [14,с.27]. Все це свідчить про неефективну структуру зовнішньої торгівлі. Поряд з негативними, є і позитивні тенденції. Серед них можна назвати скорочення питомої ваги бартерних операцій [14,с.27].

Але зовнішньоекономічна діяльність складається не тільки з розвитку торговельного, інвестиційного і науково-технічного співробітництва. Насамперед, це розробка, прийняття концептуального підходу та відповідного комплексу заходів, які спрямовані на органічне інтегрування економіки України у світове господарство, значною часткою якого є Європейський Союз. Необхідність розробки концепції обумовлено наявністю глибоких трансформаційних перетворень у суспільному і економічному житті країни.

Таким чином, необхідність інтеграції у Європейський Союз обумовлено невідемністю вітчизняного господарства від загальноєвропейського, їх взаємозалежністю і взаємодоповненням. Але на шляху інтеграції існує багато проблем, які пов'язані, в основному, з кризовим становищем вітчизняної економіки, недосконалістю правового забезпечення як зовнішньоекономічної діяльності, так і товаровиробництва, фактичною відсутністю концептуального підходу до процесів органічного інтегрування.

Звідси, на наш погляд, можливо визначити такі заходи, які сприятимуть поліпшенню інтеграційних процесів:

- ефективна підтримка органами державної виконавчої влади політичної, економічної і соціальної стабільності в Україні,
- стимулювання притоку іноземного капіталу, розширення експортної бази;
- націленість вітчизняного товаровиробника на експорт, що є реальним двигуном похвалення інтеграції у Європейський Союз;
- приведення митної політики у відповідність з європейським рівнем;

- проведення податкової реформи в напрямку зниження податкового тягара, що стане важливим чинником відродження економічного розвитку;
- стимулювання розвитку вітчизняного товаровиробника та, з цією метою, створення інституціональних гарантій використання вітчизняних і закордонних інвестицій.

Список літератури:

1. Павловський М. Шлях України. Шлях вліво, шлях вправо - хибний шлях... К., 1996.
2. Економічний бюлетень. Україна в числах. Звіт за 9 місяців 1996 р. №21, 1996.
3. Закон України "Про режим іноземного інвестування"// Відомості Верховної Ради. 1996. №19, ст.80.
4. Закон України "Про Державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні"// Відомості Верховної Ради. 1994. №6, ст.28.
5. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств"// Відомості Верховної Ради. 1995. №4, ст.28.
6. Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні"// Відомості Верховної Ради. 1996. №23, ст.88.
6. Закон України "Про підприємництво"// Відомості Верховної Ради. 1991. №14, ст.168; Зміни і доповнення: №48, ст.654. 1992; №51, ст.68. 1992; №3, ст.13. 1994; №28, ст.234. 1994; №33, ст.301. 1994; №49, ст.433. 1994; №30, ст.232. 1995; №2, ст.4. 1996.
8. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради. 1992. №16, ст.204.
9. Декрет Кабінету Міністрів України "Про Єдиний митний тариф України"// Відомості Верховної Ради. 1993. №12, ст.107; 1993. №28, ст.301; 1993. №20, ст.117.
10. Декрет Кабінету Міністрів "Про державне мито"// Відомості Верховної Ради. 1993. №13, ст.113.
11. Декрет Кабінету Міністрів "Про оподаткування бартерних (товарообмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності"// Відомості Верховної Ради. 1993. №5, ст.33.
12. Постанова Кабінету Міністрів України "Про ціноутворення в умовах реформування економіки"// Відомості Верховної Ради. 1994. № 47, ст. 426.
13. Опришко В.Ф. Міжнародне економічне право. К., 1995.
14. Михайлов В. Внешняя торговля Украины: тенденции, оценки // Финансовая Украина. 25 июня 1996 р.

Надійшла до редколегії 14.10.96

*К.Я.Петрова, канд. екон. наук,
Л.В.Нечипорук, канд. екон. наук*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНВЕСТОРА В ПРОЦЕСІ ПРИВАТИЗАЦІЇ

Стратегічним напрямком трансформації економіки України стає удосконалення її соціально-економічної структури, основу якої складають форми власності на засоби виробництва. Реформування відносин власності, яке здійснюється переважно шляхом приватизації державних